

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
2. Тихомиров О. Юридична відповідальність за правопорушення в інформаційній сфері: навчальний посібник / О. Тихомиров, О. Тугарова. – Центр навч.-наук. та наук.-практ. вид. НА СБ України, 2015. – 200 с.
3. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 р. № 3855– XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 16. – Ст. 93.

4. Закон України «Про доступ до публічної інформації»: Науково-практичний коментар (видання ініційоване Комітетом Верховної Ради України з питань свободи слова та інформації і рекомендоване для використання в адміністративній та судовій практиці) / Р. Головенко, Д. Котляр, О. Нестеренко. – К. : Фундація «Центр суспільних медіа», 2012. – 335 с.
5. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23.12.1993 р. № 3782–XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 51.
6. Про основи національної безпеки : Закон України від 19.06.2003 р. № 964–IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.

УДК 351.746.1: 343.326: 623.454.8

ЮРИДИЧНА ПРИРОДА АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯДЕРНИХ ОБ'ЄКТІВ

Устїч Р.С., аспірант
Академія Служби безпеки України

Автором на підставі аналізу науково-теоретичних та законодавчих засад проаналізовано базові поняття у сфері, що досліджується, а саме «тероризм», «ядерний тероризм» та «ядерні об'єкти». На цій основі запропоновано власне формулювання поняття «антитерористична безпека ядерних об'єктів».

Ключові слова: *тероризм, ядерний тероризм, ядерні об'єкти, безпека, антитерористична безпека ядерних об'єктів.*

Автором на основе анализа научно-теоретических и законодательных положений проанализированы базовые понятия в исследуемой сфере, а именно «терроризм», «ядерный терроризм» и «ядерные объекты». На этой базе предложено собственное формулирование понятия «антитеррористическая безопасность ядерных объектов».

Ключевые слова: *терроризм, ядерный терроризм, ядерные объекты, безопасность, антитеррористическая безопасность ядерных объектов.*

Ustich R.S. LEGAL NATURE OF ANTITERRORIST SAFETY OF NUCLEAR OBJECTS

The author based on the analysis of scientific-theoretical and legal framework analyzes the concept of «terrorism», «nuclear terrorism» and «nuclear objects» and on this basis the actual wording of «antiterrorism safety of nuclear objects».

Key words: *terrorism, nuclear terrorism, nuclear objects, safety, antiterrorism safety of nuclear objects.*

Після розпаду Радянського Союзу і проголошення у 1991 р. незалежності перед Україною, яка дістала у спадщину третій у світі (після США і Росії) ядерний арсенал, постало питання про долю цієї зброї. 14 січня 1994 р. у Москві президенти України, США та Росії підписали тристоронню заяву, в якій були зафіксовані домовленості щодо практичної реалізації рішення України відмовитись від ядерної зброї. На 1 червня 1996 р. на території України не залишилося жодного ядерного боєзаряду або боєприпасу.

Здавалося б, для України питання ядерного тероризму не є актуальним, враховуючи зазначені історичні події. Проте Україна посідає сьоме місце у світі та п'яте в Європі за обсягами виробництва електроенергії на АЕС і має реальні шанси створення у перспективі власного ядерного паливного циклу, залучаючи зарубіжні потужності лише для збагачення урану. Ядерно-енергетичний комплекс України складає 4 АЕС, дослідні ядерні реактори, науково-дослідні інститути, 7 науково-дослідних і проектно-конструкторських закладів, 28 заводів виробників обладнання, 30 будівельно-монтажних організацій, Східний гірничо-збагачувальний комбінат (Жовті

Води Дніпропетровської області), дослідно-промисловий комплекс сухого сховища відпрацьованого ядерного палива (Запорізька АЕС), транспортні та інші комунікації.

У Міжнародній конвенції про боротьбу з актами ядерного тероризму [6] зазначено, що акти ядерного тероризму можуть призводити до самих серйозних наслідків і можуть створювати загрозу міжнародному миру та безпеці, відзначаючи також, що в існуючих багатосторонніх положеннях міжнародного права ці напади не розглядаються належним чином.

Особливу стурбованість викликає зростаюча зацікавленість терористів у придбанні подільних та радіоактивних матеріалів для цілей ядерного шантажу. Відомо, що з-поміж інших засобів масового знищення ядерна зброя спричиняє миттєву та найбільшу руйнацію об'єктів міської та техногенної мегаструктури, масові жертви, а наслідки її застосування є довготривалими [14, с. 74].

У зв'язку з цим та з метою превентивних заходів, а також запобігання та припинення ядерного тероризму є актуальним питання антитерористичної безпеки ядерних об'єктів. Як на доктринальному, так і на законодавчо-

му рівні питання антитерористичної безпеки ядерних об'єктів є недостатньо дослідженим та розкритим.

Для глибшого розуміння природи та значення антитерористичної безпеки ядерних об'єктів, з метою формулювання найбільш повного визначення поняття «антитерористична безпека ядерних об'єктів», керуючись методом переходу від загального до часткового, на нашу думку, насамперед доцільно визначити правову природу таких базових понять, як «тероризм», «ядерний тероризм», «ядерні об'єкти», «безпека».

Як поняття слово «тероризм» з'явилися наприкінці XVII ст. У доповненні до Словника Французької академії 1798 р. тероризм визначається як *systeme, regime de la terreur* (система, режим терору). Слово «тероризм» у ті часи застосовували до періоду Французької революції між березнем 1793 р. і липнем 1794 р. і означало воно «правління жаху». Згодом термін набув ширшого тлумачення і став означати будь-яку систему правління, засновану на залякуванні [15, с. 44].

Проте, на думку деяких вчених (зокрема, Л.Р. Сюкияйнена), у загальному вжитку слово «тероризм» почало використовуватися лише кілька десятиліть назад. Одним із наслідків подібного підходу до термінології стало і визначення поняття «тероризм», яким позначаються лише дії малих груп або окремих осіб [15, с. 44].

Аналіз наукової літератури, міжнародних документів і кримінального законодавства деяких країн показує, що тероризм як діяння існує у трьох рівнях, тому, слідуючи логіці життя і антитерористичного законодавства, необхідно виділити і визначити тероризм у таких трьох розуміннях: 1) тероризм у вузькому (власному) розумінні; 2) тероризм у широкому розумінні; 3) тероризм у самому широкому розумінні [2, с. 11].

Визначення тероризму у вузькому (власному) розумінні здійснюється в науці за допомогою визначення властивих йому чотирьох ознак, які знаходяться у взаємозв'язку та взаємозалежності. Відсутність будь-якої з цих ознак означає і відсутність власне терористичного характеру в діянні. До таких ознак належать:

- породження загальної небезпеки, яка виникає у результаті вчинення загально небезпечних дій або погрози такими;
- публічний характер його виконання;
- навмисне створення у суспільстві обстановки страху, пригніченості, напруженості;
- при його вчиненні загально небезпечне насильство застосовується відношенні одних осіб (невинних жертв) або майна, а психологічний вплив з метою схилення до певної поведінки на фоні створеної у суспільстві обстановки страху опиняється на інших осіб (фізичних або юридичних), від яких залежить прийняття вигідних для терористів рішень [2, с. 12-14].

З урахуванням викладеного тероризм у вузькому (власному) розумінні – це загально-небезпечні діяння, спрямовані на залякування населення з метою спонукання держави, міжнародної організації, фізичної або юридичної

особи чи групи осіб до вчинення або відмови від вчинення якихось дій [2, с. 14].

Тероризм у широкому розумінні охоплює тероризм у вузькому розумінні і всі інші злочини терористичної спрямованості. До категорії цих злочинів у реальній дійсності належать, окрім акту тероризму (терористичного акту), також інші злочини (наприклад, захоплення заручників, викрадення людини, захоплення будинків, споруджень, водного або повітряного судна, залізничного рухомого складу тощо), якщо ці діяння вчинюються публічно і спрямовані на залякування населення з метою надання впливу на прийняття якогось рішення або відмови від нього. Тобто категорія злочинів терористичної спрямованості (тероризму у широкому розумінні) відповідає всім вищевказаним ознакам власне тероризму за винятком першої ознаки, оскільки охоплює не тільки загально небезпечні, але й інші суспільно небезпечні діяння [2, с. 22].

З урахуванням викладеного пропонується таке визначення поняття, яке розглядається: злочини терористичної спрямованості (тероризм у широкому розумінні) – це суспільно небезпечні діяння, спрямовані на залякування населення з метою спонукання держави, міжнародної організації, фізичної або юридичної особи чи групи осіб до вчинення або відмови від вчинення якихось дій [2, с. 23].

Тероризм у самому широкому розумінні – це суспільно небезпечні діяння, спрямовані на залякування населення з метою спонукання держави, міжнародної організації, фізичної або юридичної особи чи групи осіб до вчинення або відмови від вчинення якихось дій, а також сприяння таким діянням [2, с. 31].

С. Сігелер у спробі визначення тероризму вказує на 12 його відмінних ознак: 1) тактична мета – привернути увагу до проблеми; 2) стратегічна – досягти суттєвих соціальних змін (свобода, незалежність чи революція); 3) застосування насильства; 4) психологічний шок від застосування насильства; 5) відсутність будь-яких обмежень та невиконання законів; 6) ефект несподіваності та неочікуваності; 7) відсутність зв'язку із стихійними повстаннями та виступами населення; 8) негачне задоволення вимог терористів; 9) наявність організаційного утворення; 10) використання організаціями будь-якого політичного спрямування; 11) відповідальність за вчинені акти насильства, які є засобом досягнення цілей; 12) відсутність селективності, притаманної політичному вбивству (особа жертви не має значення); 13) обов'язковість емоційного та інформаційного впливу [1, с. 23-24].

Крім того, М. Гуцало зазначає про появу нових ознак тероризму, до яких варто віднести масштабну міжнародно-політичну небезпеку та побудову терористичних організацій за мережевим принципом з осередками в різних країнах, що обумовлює необхідність нових форматів міждержавного співробітництва та систем національної безпеки [1, с. 26].

До нових характеристик сучасного міжнародного тероризму слід віднести: безумовну ідеологізацію; масштабність дій та значну кількість жертв; чітку координацію та син-

хронність дій терористів, що, зокрема, досягається через використання мережі Інтернет; професіоналізм та відсутність витоку інформації від терористів; їхню непохитну рішучість принести своє життя в жертву заради реалізації поставленої мети. Ефект залучення засобів масової інформації до подій справляє руйнівний інформаційно-психологічний вплив на свідомість людини [1, с. 29].

На законодавчому рівні поняття тероризм закріплено в Законі України «Про боротьбу з тероризмом» [8], а саме у ст. 1: тероризм – суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей.

Фахівці з питань боротьби з тероризмом дедалі частіше звертають увагу на сучасний, модернізований вигляд тероризму, до яких відносять такі різновиди: хімічний, біологічний, кібернетичний (комп'ютерний), сільсько-господарський, транспортний, серед яких і ядерний тероризм. Ще у 90-х роках минулого сторіччя це сприймалося лише як потенційна можлива загроза [7, с. 20].

Усі різновиди вказаних видів терористичної діяльності поєднуються у межах узагальненого поняття «технологічний» тероризм. Під технологічним тероризмом розуміють дві групи злочинів терористичного характеру:

- перша група – це акти, вчинені із застосуванням нових технічних засобів (наприклад, таких, що отруюють навколишнє середовище або мають прояв біологічно активних речовин);

- друга група – це акти, спрямовані проти небезпечних виробничих об'єктів і об'єктів життєзабезпечення (об'єктів високого ризику), руйнування або знищення яких спричиняє тяжкі наслідки, поєднані з масовою загибеллю людей і зараженням території [7, с. 21].

При цьому ядерний тероризм як вид технологічного тероризму можна віднести як до першої групи, оскільки ядерні об'єкти (матеріали, установки, пристрої тощо) належать до нових технічних засобів, так і до другої групи, тому що ядерні установки є об'єктами підвищеної небезпеки.

У широкому розумінні технологічний тероризм – це сукупність інноваційних способів здійснення терористичних акцій [7, с. 21].

З огляду на зазначене, до характерних особливостей технологічного тероризму (в тому числі і для ядерного тероризму) можна віднести:

- масштабність щодо кількості жертв та значних обсягів матеріального збитку;

- поєднання із надзвичайними ситуаціями техногенного характеру, що можуть спричинити ланцюг іншого лиха та нещастя;

- можливий деструктивний вплив (прямий або непрямий) навіть на ті сфери, проти яких терористичні акції безпосередньо не спрямовані [7, с. 21].

У науковій літературі існує низка визначень ядерного тероризму. Зокрема, на думку

В.А. Ліпкана, ядерний тероризм – це вчинення тероризму, де предметом, засобом чи знаряддям вчинення злочину є ядерні матеріали, внаслідок чого можуть статися незворотні фатальні зміни, не сумісні з подальшим існуванням нашої планети [3, с. 149].

К.О. Тимінська визначає ядерний тероризм як злочинну діяльність, яка полягає у застосуванні або погрозі, шантажі застосування ядерних (подільних) чи радіоактивних матеріалів, вибухових чи забруднюючих пристроїв задля досягнення політичних, військових, економічних, соціальних цілей. Акти ядерного тероризму носять попереджувальний характер і виступають інструментом розбалансування, підриву основ локальної, регіональної чи глобальної безпеки держав.

Окремо К.О. Тимінська виділяє об'єкти нападу ядерного тероризму, до яких належать такі:

- ядерні арсенали;
- підприємства з вироблення та утилізації ядерних боеприпасів;
- стаціонарні та мобільні об'єкти, пов'язані із виробництвом, збереженням, переробкою, утилізацією ядерного палива (плутонія, урану-235 та урану-238, тритія, дейтерія);
- об'єкти, пов'язані із збагаченням та видобутком руди;
- дослідні та промислові атомні реактори [14, с. 85].

Н. Владимірова під ядерним тероризмом розуміє діяльність злочинних груп або окремих осіб, направлену на здійснення терористичного акту величезної руйнівної сили із застосуванням ядерних подільних матеріалів або радіологічних компонентів, здатних спричинити істотну шкоду інфраструктурі держави, значні людські жертви, значне погіршення екологічної обстановки.

На законодавчому рівні ядерний тероризм, як вид тероризму, також віднесений до технологічного тероризму. В Законі України «Про боротьбу з тероризмом» закріплено визначення технологічного тероризму, під яким розуміють злочини, що вчиняються з терористичною метою із застосуванням ядерної, хімічної, бактеріологічної (біологічної) та іншої зброї масового ураження або її компонентів, інших шкідливих для здоров'я людей речовин, засобів електромагнітної дії, комп'ютерних систем та комунікаційних мереж, включаючи захоплення, виведення з ладу і руйнування потенційно небезпечних об'єктів, які прямо чи опосередковано створили або загрожують виникненням загрози надзвичайної ситуації внаслідок цих дій та становлять небезпеку для персоналу, населення та довкілля; створюють умови для аварій і катастроф техногенного характеру.

Невід'ємною складовою правовідносин у сфері ядерного тероризму є ядерні об'єкти, які можуть виступати як знаряддям здійснення терористичного акту, так і об'єктом нападу тероризму. Поняття ядерного об'єкту зафіксовано на міжнародному рівні в Міжнародній конвенції про боротьбу з актами ядерного тероризму, де «ядерний об'єкт» означає:

а) будь-який ядерний реактор, зокрема реактори, установлені на морських суднах,

транспортних засобах, літальних апаратах або космічних об'єктах для використання як джерела енергії, щоб приводити в рух такі судна, транспортні засоби, літальні апарати або космічні об'єкти чи для будь-якої іншої мети;

б) будь-яку споруду або засіб пересування, що використовуються для виробництва, зберігання, переробки або транспортування радіоактивного матеріалу.

У тому числі у зазначеній конвенції передбачено визначення «пристрій», під яким слід розуміти: а) будь-який ядерний вибуховий пристрій; або б) будь-який пристрій, який розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію та який може внаслідок своїх радіологічних властивостей спричинити смерть, серйозне каліцтво або суттєву шкоду власності чи навколишньому середовищу.

У вітчизняному законодавстві питання ядерних об'єктів розглянуто в першу чергу в базовому нормативно-правовому акті в сфері використання ядерної енергії – Законі України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» [9]. У зазначеному вище законі встановлено визначення таких понять, як: «ядерний матеріал» – ядерне паливо, за винятком природного урану і збідненого урану, яке може виділяти енергію шляхом самопідтримуваного ланцюгового процесу ядерного поділу поза ядерним реактором самостійно або у комбінації з яким-небудь іншим матеріалом, та радіоактивні продукти і відходи, за винятком невеликої кількості радіоактивних продуктів, радіоактивних відходів та ядерного палива, що встановлюються нормами, правилами і стандартами з ядерної та радіаційної безпеки, за умови, що ця кількість не перевищує максимальної межі, встановлені Радою керуючих Міжнародного агентства з атомної енергії;

«ядерна установка» – будь-який ядерний реактор, за винятком реактора, яким обладнаний засіб морського або повітряного транспорту з метою використання його як джерела енергії для приведення в рух цього засобу транспорту або з будь-якою іншою метою, будь-який завод, що використовує ядерне паливо для виробництва ядерного матеріалу, або будь-який завод, на якому обробляється ядерний матеріал, включаючи будь-який завод, на якому переробляється опромінене ядерне паливо, та будь-яке місце, де зберігається (складований) ядерний матеріал, за винятком місця складування, пов'язаного з перевезенням такого матеріалу, за умови, що декілька ядерних установок одного оператора, розташовані в одному місці, розглядаються як єдина ядерна установка.

Крім того, у вищезазначеному нормативно-правовому акті передбачений перелік ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення, серед яких: атомні електричні станції; атомні станції теплопостачання; дослідницькі ядерні реактори; об'єкти з переробки радіоактивних відходів (крім установок, включених до технологічного циклу ядерної установки, або сховища для захоронення радіоактивних відходів); scho-

вища, призначені для зберігання відпрацьованого ядерного палива або високоактивних радіоактивних відходів з проектним терміном зберігання понад 30 років (окрім установок, включених до технологічного циклу ядерної установки); сховища, призначені для захоронення відпрацьованого ядерного палива або радіоактивних відходів.

Визначення ядерної установки також закріплено у наказі Держатомрегулювання «Про затвердження Правил фізичного захисту ядерних установок та ядерних матеріалів» від 04.08.2006 № 116 [10].

Забезпечення антитерористичної безпеки ядерних об'єктів передбачає чітке розуміння визначення «безпеки». На доктринальному рівні визначення безпеки запропоновано І.В. Манжул, під якою остання розуміє здатність системи суспільних відносин забезпечувати такий розвиток явища чи процесу, коли неприпустимий ризик, пов'язаний із можливістю завдання будь-якої шкоди життю, здоров'ю та майну громадян, а також навколишньому природному середовищу [4, с. 69].

На законодавчому рівні поняття «безпека» закріплено у наказі Міністерства транспорту України «Про затвердження Положення про систему управління безпекою польотів на авіаційному транспорті» від 19.08.2003 р. [11], де під безпекою розуміють відсутність неприпустимого ризику, пов'язаного з травмуванням або загибеллю людей, заподіянням збитків навколишньому середовищу. У наказі Міністерства промислової політики України «Про затвердження Положення про технічне обслуговування устаткування підприємств гірничо-металургійного комплексу» від 07.10.2009 р. № 695 [12] зазначається, що безпека є властивістю об'єкта забезпечувати відсутність ризику для шкоди здоров'ю людей, майну та навколишньому середовищу.

Також на законодавчому рівні використовується поняття «національна безпека» в Законі України «Про основи національної безпеки України» [13], де встановлено, що національна безпека – це захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у різних сферах державного управління, зокрема правоохоронної діяльності, прикордонної діяльності та оборони, при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, можна стверджувати, що поняття «антитерористична безпека ядерних об'єктів» є багатоаспектним та включає у себе декілька понять.

З урахуванням зазначеного та з метою формування єдиного підходу для розуміння правової природи та значення антитерористичної безпеки ядерних об'єктів пропонуємо наступне визначення: «антитерористична безпека ядерних об'єктів» – це комплекс скоординованих спеціальних заходів, яким властиво забезпечувати відсутність ризику для здоров'я людей, майна та навколишнього природного

середовища, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, де предметом вчинення злочину чи об'єктом нападу є ядерний об'єкт.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гуцало М. Організація протидії сучасному тероризму : навчальний посібник для студ., аспірантів, викладачів вищ. навч. закладів / Марія Гуцало. – Київ : Аратта, 2009. – 263 с.
2. Зеленецький В.С. Концептуальні основи визначення категоріально-понятійного апарату у сфері боротьби з тероризмом : науково-практичний посібник / В.С. Зеленецький, В.П. Смельянов ; Академія правових наук України; Ін-т вивчення проблем злочинності. – Харків : Кроссроуд, 2006. – 80 с.
3. Ліпкан В.А. Боротьба з тероризмом : у визначення та поняттях / В.А. Ліпкан. – Київ : Магістр – 21 сторіччя, 2009. – 162 с.
4. Манжул І.В. Визначення змісту поняття «безпека ядерно-енергетичного комплексу» / І.В. Манжул // Підприємництво, господарство і право. – 2014. – № 10. – С. 68-71.
5. Манжул І.В. Стан дослідження проблематики ядерного тероризму / І.В. Манжул // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2011. – № 6. – С. 68-73.
6. Міжнародна конвенція про боротьбу з актами ядерного тероризму: Міжнародна конвенція від 15.03.2006 № 3533-IV // Офіційний вісник України. – 2007. – № 88. – Ст. 127.
7. Настюк В.Я. Міжнародно-правовий режим протидії тероризму : монографія / В.Я. Настюк, С.А. Трофімов ; АПН України, Ін-т вивчення проблем злочинності ; Служба безпеки України ; Ін-т оперативної діяльності та державної безпеки. – Харків : Право, 2008. – 352 с.

8. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20.03.2003 № 638-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 25. – Ст. 180.

9. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку : Закон України від 08.02.1995 № 39/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 12. – Ст. 81.

10. Про затвердження Правил фізичного захисту ядерних установок та ядерних матеріалів: наказ Держатомрегулювання від 04.08.2006 № 116 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1067-06>.

11. Про затвердження Положення про систему управління безпекою польотів на авіаційному транспорті: наказ Державної служби України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації від 25.11.2005 № 895 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1503-05>.

12. Про затвердження Положення про технічне обслуговування устаткування підприємств гірничо-металургійного комплексу : наказ Міністерства промислової політики України від 15.06.2004 № 285 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0807-04>.

13. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 № 964-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.

14. Тимінська К.О. Тероризм у світовій політиці : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / Тимінська Катерина Олексіївна. – К., 2010. – 186 с.

15. Філонов О.В. Історико-правові основи діяльності поліції, жандармерії та спеціальних служб Російської імперії на території України по боротьбі з тероризмом (XIX–початок XX ст.) : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Філонов Олександр Володимирович. – К., 2014. – 445 с.

УДК 343.241

ЩОДО ВИОКРЕМЛЕННЯ ПРИНЦИПІВ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ

Хроленок О.Ю., здобувач

кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Стаття присвячена аргументації та методології виокремлення принципів формування системи кримінальних покарань.

Ключові слова: покарання, система покарань, принципи права, принципи формування системи покарань.

Статья посвящена аргументации и методологии выделения принципов формирования системы уголовных наказаний.

Ключевые слова: наказание, система наказаний, принципы права, принципы формирования системы наказаний.

Khrolenok O.Yu. ABOUT THE SELECTION OF PRINCIPLES OF FORMING CRIMINAL PUNISHMENTS SYSTEM

Article is devoted to reasoning and methodological principles of forming sistem criminal penalties.

Key words: punishment, punishment system, principles of law, principles of the penal system.

Система покарань є інститутом кримінального права, що закріплює в собі певні елементи (види) покарань, об'єднані складними зв'язками і такими, що мають низку спільних ознак. Зазначений інститут повинен відповідати певним вимогам як система і мати відповідні засади, які б забезпечували її якісну еволюцію під впливом суспільних відносин які органічно розвиваються та видозмінюються. Однією із ключових вимог щодо розвитку системи покарань є дотримання при її

формуванні та удосконаленні принципів формування системи покарань. На жаль, дослідженню принципів системи покарань та взаємодії їх із принципами кримінального права не приділялася достатня увага в сучасних наукових роботах з кримінального права. Саме це і обумовлює актуальність запропонованої статті.

Дослідженню принципів кримінального права були присвячені роботи провідних вчених. Серед них варто виділити: В.А. Гацелюка,